

Rada
Evropské unie

Brusel 14. května 2024
(OR. en)

9877/24

AGRI 406
AGRILEG 264
AGRIFIN 63
AGRISTR 40
AGRIORG 78

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Rada
Předmět:	Informativní poznámka o budoucnosti krizového řízení v rámci zemědělství EU

S ohledem na přípravu zasedání Rady pro zemědělství a rybolov, které se bude konat dne 27. května 2024, delegace naleznou v příloze poznámku předsednictví k výše uvedenému tématu.

Informativní poznámka o budoucnosti krizového řízení v rámci zemědělství EU

Na zasedání Zvláštního výboru pro zemědělství dne 12. února 2024, konaného během belgického předsednictví, se uskutečnila první výměna názorů ohledně zprávy Komise o využívání krizových opatření přijatých podle článků 219 až 222 nařízení o společné organizaci trhů. V této zprávě (dokumenty 5676/24 + ADD 1), zveřejněné dne 22. ledna 2024, byla posouzena účinnost opatření, která byla přijata v reakci na různé krizové situace. Články 219 až 222 nařízení o společné organizaci trhů se konkrétně zabývají krizovými opatřeními, která lze přijmout v reakci na závažná narušení trhu, včetně dopadů na důvěru spotřebitelů v důsledku ohrožení zdraví lidí, zvířat nebo rostlin (článek 220), konkrétních problémů (článek 221) nebo narušení rovnováhy na trhu (článek 222).

Krizová opatření mají zásadní význam pro podporu producentů a pro stabilizaci trhů v případě jejich závažných narušení. Účinnost těchto opatření, jakož i jejich zavádění a dopad by měly být pečlivě monitorovány a vyhodnocovány s cílem zajistit, aby tato opatření plnila potřeby odvětví zemědělství v EU. Podle metodiky OECD, kterou uznává rovněž EU, lze všechna rizika v odvětví zemědělství rozdělit do tří kategorií:

- běžná podnikatelská rizika: tato rizika souvisejí s každodenní činností zemědělců (například nemoci nebo úhyn hospodářských zvířat, poruchy zařízení, proměnlivé výnosy plodin, výkyvy v poptávce na trhu v důsledku povětrnostních podmínek);
- obchodovatelná rizika: tato rizika jsou příliš rozsáhlá na to, aby je bylo možno řídit na individuální úrovni, lze je však sdílet v rámci větší skupiny osob (například pojištění proti povětrnostním událostem, volatilita cen, fondy vzájemné pomoci v případě některých nákaz);
- katastrofická rizika: tato rizika jsou natolik významná, že je (pojistitelé nebo) trhy nemohou krýt za přiměřenou cenu (například rozsáhlé povodně, zemětřesení, nákazy, které ohrožují celé populace hospodářských zvířat).

Zatímco běžná podnikatelská rizika by měla být pokryta v rámci podnikatelského plánu zemědělců, obchodovatelná a katastrofická rizika nemohou nést jednotliví zemědělci sami. Jsou proto zapotřebí nástroje řízení rizik.

V rámci společné zemědělské politiky jsou k dispozici různé nástroje, které mají při zvládnutí těchto rizik napomoci, včetně podpory pro účely diverzifikace metod produkce nebo uvádění na trh, výjimek z pravidel hospodářské soutěže v případě uznaných organizací producentů, podpory pro vzájemné fondy, pojištění, veřejných intervencí na trhu, dočasného umožnění soukromého řízení nabídky atd.

Jedním z důležitých prvků strategie EU pro řešení krizí je zemědělská rezerva, na niž jsou každoročně přiděleny finanční prostředky ve výši nejméně 450 milionů EUR. Tento samostatný rozpočet má zvýšit předvídatelnost a schopnost reakce v krizových situacích. Je velice důležité diskutovat o tom, jak tento fond využívat a řídit, zejména pokud jde o to, jak lze jeho prostředky lépe využívat k reakci nejen na narušení trhu, ale i na nepříznivé povětrnostní podmínky a dopady změny klimatu. Ačkoli se tento fond v praxi osvědčil, je zřejmé, že nemůže sloužit jako jediný nástroj ke zmírnění dopadu výše uvedených rizik. Dne 19. září 2023 uspořádala Komise setkání s řediteli příslušných odborů v rámci ministerstev zemědělství členských států s cílem přezkoumat první rok uplatňování zemědělské rezervy. Během tohoto setkání se diskuse soustředily na druhy krizí, pro jejichž řešení je zemědělská rezerva využívána, přičemž je třeba zajistit solidaritu mezi členskými státy, účinnost a soudržnost politik a řádné finanční řízení. Členské státy se navzájem seznámily s tím, jaké mají s řízením odvětví zemědělství během krizí a s efektivním využíváním zemědělské rezervy zkušenosti a jakými výzvám v této souvislosti čelí. Bylo dosaženo konsenzu ohledně toho, že je zapotřebí zajistit jasná kritéria pro přidělování prostředků, soudržnost politik a flexibilní finanční řízení, tak aby bylo možné v průběhu celého roku podporu poskytovat včas.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti a předchozí diskuse na úrovni Zvláštního výboru pro zemědělství se ukázalo, že v zájmu toho, aby bylo možné reagovat na budoucí výzvy, je třeba tento soubor krizových opatření vyhodnotit a v případě potřeby jej upravit, a to jak v rámci SZP, tak i mimo ni.

V prosinci 2023 zveřejnila Evropská komise zprávu o činnosti skupiny odborníků pro evropský mechanismus připravenosti a reakce na krizi v oblasti potravinového zabezpečení (EFSCM). V této zprávě se s ohledem na současnou geopolitickou situaci a její důsledky pro obchodní toky a volatilitu cen zdůrazňuje, že v zájmu zaručení stability trhu a podpory producentů je důležité za všech okolností zajistit potravinové zabezpečení prostřednictvím řady dobře fungujících nástrojů pro mimořádné situace.

Ve zprávě nazvané „Zajištění potravinového zabezpečení a dlouhodobé odolnosti zemědělství EU“ (2022) Evropský parlament rovněž zdůraznil, že je třeba, aby EU posílila své potravinové zabezpečení a odolnost svého odvětví zemědělství a celého svého dodavatelského řetězce tím, že sníží svou závislost na dovozu ze zemí mimo EU a diverzifikuje dodávky kriticky důležitých dovážených produktů, jako jsou hnojiva, krmiva a suroviny (2022/2183(INI)). Studie, o jejíž vypracování požádal Výbor Evropského parlamentu pro zemědělství (březen 2024), analyzuje zranitelná místa potravinového systému EU a popisuje nástroje sloužící k zabezpečení relevantních vstupů a ke snížení závislosti EU na zahraničních dodavatelích. Obsahuje doporučení pro vhodná opatření sloužící ke zvýšení odolnosti potravinového systému EU vůči narušením obchodních toků a nárůstům cen dovážených vstupů.

V březnu 2024 zveřejnila Evropská agentura pro životní prostředí evropské posouzení rizik v oblasti klimatu (dále jen „zpráva EUCRA“). Zpráva EUCRA vychází ze stávajících poznatků o dopadech změny klimatu a o souvisejících rizicích pro Evropu a tyto poznatky dále doplňuje. Zemědělství je v ní označeno za jednu z oblastí politiky, jež jsou riziky spojenými se změnou klimatu přímo dotčeny. Uvedená zpráva zahrnuje rizikové faktory, jako jsou extrémní povětrnostní podmínky (tepelný stres, sucho, nadměrné srážky, povodně a eroze), které mohou mít dopad na produkci potravin, potravinový řetězec, spotřebu potravin, reakce ze strany trhu a bezpečnost. Zpráva analyzuje například rizika, která by v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu nepříznivě ovlivnila produkci potravin v EU, potravinové systémy EU a potravinové zabezpečení v EU. Ve zprávě jsou představeny některé předběžně identifikované příležitosti a řešení, přičemž je zmíněn rovněž mechanismus flexibility v rámci SZP určený pro krizové situace. Evropská komise na zprávu EUCRA reagovala svým sdělením o klimatických rizicích s názvem „Řízení klimatických rizik – ochrana lidí a prosperity“ (dokument 7732/24).

Rovněž v březnu 2024 vyzvala Evropská rada ve svých závěrech (dokument EUCO 7/24) k tomu, aby byla v rámci přístupu zohledňujícího veškerá rizika a celou společnost a s ohledem na unijní strategii připravenosti posílena připravenost a reakce na krize na úrovni EU.

Je zřejmé, že ve vztahu k řešení budoucích krizí je zapotřebí zaujmout proaktivní a strukturovaný přístup. Cílem této diskuse je dále zdokonalit a posílit strategickou reakci EU na zemědělské krize, a to z hlediska připravenosti na krize i z hlediska jejich řešení, přičemž je třeba budovat odolnost vůči rizikům a zajistit krátkodobou i dlouhodobou stabilitu pro zemědělce a zemědělské trhy.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti předsednictví delegace vyzývá, aby během výměny názorů na zasedání Rady pro zemědělství a rybolov dne 27. května 2024 odpověděly na tyto otázky:

- Jaké změny je podle vašeho názoru nezbytné ve stávajícím rámci pro řešení krizí provést, aby bylo možné lépe řešit budoucí obchodovatelná a katastrofická rizika?
- Jak lze zemědělce lépe podporovat při jejich přechodu na odolné zemědělské postupy, které jsou jedním ze způsobů, jak předcházet extrémním rizikům souvisejícím s klimatem?
